

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

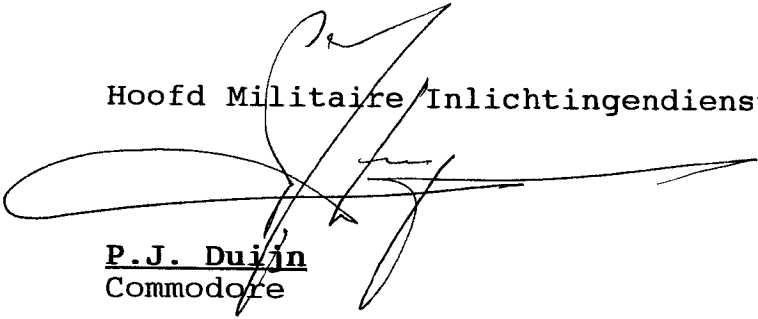
Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1920	07 juni 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 39/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.J. Duijn
Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1920 d.d.
07 juni 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken) ✓

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst ✓

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID ✓
HSV ✓
HMA ✓
HPEA ✓
MA-D ✓
Archief ✓

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

39/93

(Afgesloten 071600 JUN 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Veiligheidsraad heeft het afgelopen weekeinde besloten tot aanvullende maatregelen ter beveiliging van de zes tot "beschermd gebied" uitgeroepen steden in Bosnië-Herzegovina, te weten Bihac, Sarajevo, Tuzla, Gorazde, Zepa en Srebrenica. De betreffende resolutie geeft UNPROFOR-eenheden het recht alle noodzakelijke maatregelen, inclusief militair geweld, te gebruiken om de steden te beschermen indien deze worden aangevallen of indien de humanitaire hulpverlening wordt verhinderd. Daarbij wordt ook de mogelijkheid van luchtaanvallen op de stellingen van de eventuele agressoren genoemd. Bij de uitvoering daarvan kunnen volgens de resolutie regionale veiligheidsorganisaties, zoals de NAVO, worden betrokken.

De Veiligheidsraadresolutie, die is aangenomen in het kader van het akkoord dat vorige maand door een vijftal landen werd gesloten in Washington, is reeds sterk bekritiseerd door de Bosnische regering. Daarbij werd eens te meer onderstreept dat het beveiligen van Moslim-steden in de Bosnische visie neerkomt op het vestigen van "reservaten" voor Moslims en niet bijdraagt aan het keren van de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina. Ook de bevelhebber van de Bosnische eenheden in Bihac had vorige week al de vergelijking met reservaten gemaakt en daarom de status van "beveiligd gebied" van de hand gewezen. De Bosnische vice-president Ganic, die voorstander is van een meer pro-islamitische buitenlandse politiek, heeft gisteren gesteld dat de Veiligheidsraad zich heeft ontpopt tot een "tweede agressor" tegen Bosnië-Herzegovina. De Bosnische ambassadeur bij de VN, Sacirbey, heeft opnieuw verzocht om het VN-embargo op wapenaankopen door zijn regering op te heffen, zodat de Moslims zich adequaat kunnen bewapenen tegen de Serviërs. De Bosnische president Izetbegovic heeft gesteld dat de zes "beveiligde gebieden", die volledig geïsoleerd liggen, op zijn minst met elkaar zouden moeten worden verbonden via door de VN beveiligde corridors.

De afgelopen dagen is onverminderd sprake geweest van Servische beschietingen op Gorazde en Srebrenica. Servische eenheden blijven, in weerwil van toezeggingen van de Bosnisch-Servische leider Karadzic, VN-waarnemers de toegang tot Srebrenica ontzeggen, omdat UNPROFOR in Servische ogen tot op heden onvoldoende heeft gedaan om haar verplichtingen met betrekking tot de demilitarisering van de stad na te komen. Deze meldingen geven aan dat de Bosnische Serviërs zich vooralsnog weinig gelegen laten liggen van de VN-besluiten met betrekking tot de betreffende steden. Aangezien er geen aanwijzingen zijn dat de Serviërs deze opstelling op korte termijn zullen wijzigen en zich zullen onthouden van aanvallen op de "beveiligde gebieden", kan de jongste Veiligheidsraadresolutie leiden tot een direct militair treffen tussen hen en UNPROFOR.

Overigens moet erop worden gewezen dat de berichten van de Servische agressie tegen Bosnië-Herzegovina mede afkomstig zijn van Moslim-media, die er belang bij hebben deze agressie te benadrukken. De Bosnische regering zal naar verwachting blijven streven naar een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict, omdat zij, zeker zo lang het wapenembargo niet is opgeheven, niet de middelen bezit om zelf de Servische veroveringen terug te draaien. In dat ka-

[REDACTED]

der zal er van Moslim-zijde naar worden gestreefd het plan van Washington met betrekking tot de "beveiligde gebieden" verder te ondermijnen. Zo moet niet worden uitgesloten dat de Bosnische strijdkrachten op beperkte schaal zelf beschietingen zullen uitvoeren op de door de VN "beveiligde" steden, wanneer zij de Servische zijde daarvoor verantwoordelijk kunnen stellen. In het recente verleden waren er al meldingen dat Bosnische eenheden met die bedoeling eigen (burger)doelen hadden beschoten.

Vermeldenswaard is dat de lidstaten van de VN in de genoemde resolutie tevens wordt gevraagd om aanvullende troepen ter versterking van UNPROFOR. Frankrijk, een permanent lid van de Veiligheidsraad en mede-ondertekenaar van het akkoord van Washington, heeft echter inmiddels aangegeven niet bereid te zijn de bijdrage aan UNPROFOR te vergroten. Ook andere landen die eenheden voor UNPROFOR leveren, hebben laten weten dat een uitbreiding van de sterkte in Bosnië-Herzegovina uiterst problematisch zal zijn. Zoals reeds eerder gemeld, heeft de Bosnische regering zich uitgesproken tegen de stationering van Russische troepen in Bosnië-Herzegovina in verband met de in haar ogen pro-Servische opstelling van Rusland. Mede gezien het feit dat UNPROFOR-II, in tegenstelling tot de vredesmacht in Kroatië, wordt bekostigd door de bijdragende landen zelf, moet daarom worden betwijfeld of een aanzienlijke versterking van de VN-troepenmacht in Bosnië-Herzegovina daadwerkelijk tot de mogelijkheden behoort.

Er is opnieuw sprake van zware gevechten tussen Moslims en Kroaten in delen van Bosnië-Herzegovina, met name ten noordwesten van Sarajevo. De internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg hebben de afgelopen dagen pogingen gedaan een wapenstilstand te bereiken, maar een overeenkomst daartoe werd zondag j.l. vrijwel onmiddellijk weer geschonden. Opmerkelijk is dat zowel de Servische als de Moslim-media opnieuw melding maken van overeenkomsten tussen de Kroaten en de Serviërs. In sommige gevallen zouden deze betrekking hebben op wederzijdse assistentie bij de evacuatie van burgers, maar volgens de Bosnische radio zou er ook sprake zijn van gecoördineerde militaire inzet. Hoewel deze berichten tenminste deels toe te schrijven zijn aan politiek-propagandistische overwegingen, moet niet uitgesloten worden dat de Serviërs en Kroaten, die in feite soortgelijke denkbeelden koesteren over de politieke toekomst van de republiek, (militair) zouden samenwerken tegen de Moslims in de niet onderling betwiste gebieden.

Kroatië

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor ernstige verdeeldheid in de Kroatische regeringspartij HDZ. Een "conservatieve" groep onder leiding van vice-premier Seks is voorstander van een harde lijn ten opzichte van de Kroatische Serviërs en voortzetting van het huidige sociaal-economische beleid, dat in de praktijk nog steeds uitgaat van een grote invloed van de overheid op de economie. Een meer "liberale" groep onder leiding van parlamentsvoorzitter (en voormalig Joegoslavisch staatshoofd) Mesic staat weliswaar eveneens het herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden in het land voor, maar bepleit daarvoor een meer gematigde, compromisbereide opstelling. Ook lijkt deze stroming voorstander van een sanering en geleidelijke privatisering van de Kroatische economie. Volgens recente opiniepeilingen geniet de stroming van Mesic driemaal zoveel populariteit als die van Seks. Deze is afkomstig uit Osijek (UNPA-oost) en lijkt met name steun te genieten onder de "interne vluchtelingen" (Kroaten die uit de UNPA's zijn gevlucht), die erop blijven aandringen dat de Kroatische regering een terugkeer naar hun oorspronkelijke woongebieden mogelijk maakt. Een formele scheuring in de HDZ zou in de kaart spelen van de oppositie, met name de sociaal-liberale HSLs, die nu reeds in grote delen van Kroatië meer populariteit geniet dan de HDZ. Overigens is er geen sprake van dat de positie van president Tudjman (HDZ) in het geding kan komen; hij is nog steeds de meest populaire politicus in Kroatië.

[REDACTED]

Volgens een mededeling van het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft het parlement van de Krajina, de "Servische" gebieden in Kroatië, besloten op 19 en 20 juni een referendum uit te schrijven over staatkundige aaneensluiting van de Krajina met de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina). Een eventueel te vormen onafhankelijke staat van deze twee Servische gebieden zou volgens het parlamentsbesluit en de vraagstelling in het referendum, in een volgend stadium aansluiting zoeken bij Servië en Montenegro.

Zoals bekend streven alle "Servische republieken" reeds geruime tijd naar nauwere samenwerking. Zo werd in april j.l. een gezamenlijke zitting gehouden van de parlementen van de Kroatische en Bosnische Serviërs. Kort voor het referendum waarin laatstgenoemden het ontwerp-vredesplan voor Bosnië-Herzegovina afwezen maar zich uitspraken vóór staatkundige aansluiting bij "Joegoslavië", vond in Belgrado reeds een zitting plaats van alle (pro-)Servische parlementen uit het voormalige Joegoslavië. Deze was bijeengeroepen door de Servische president Milosevic teneinde het verzet van de Bosnische Serviërs tegen het Vance/Owenplan te breken. Het komende referendum in de Krajina past in het streven naar een groot-Servische staat; het is vrijwel zeker dat een grote meerderheid van de Kroatisch-Servische bevolking met dit streven zal instemmen.

Dat de Kroatisch-Servische politieke leiding hieraan niet twijfelt, blijkt uit het feit dat zij reeds nu heeft aangekondigd dat een week na het referendum, op 28 juni, een nieuwe bijeenkomst van de gezamenlijke Bosnische en Kroatische Servische parlementen zal worden gehouden. Volgens de aankondiging zal daarbij nadere invulling worden gegeven aan de staatkundige samenvoeging; zo ligt het in de bedoeling een gezamenlijk staatshoofd te kiezen en een hoofdstad aan te wijzen. In een eerder stadium was van Kroatisch-Servische zijde reeds geopperd Karadzic tot president te kiezen; als hoofdstad komt de Bosnisch-Servische plaats Banja Luka het meest in aanmerking.

Overigens staat het streven naar een gezamenlijke Servische staat haaks op het VN-vredesplan voor Kroatië, dat de Krajina expliciet aanmerkt als een integraal onderdeel van dat land. Vermoedelijk wil de Kroatisch-Servische politieke leiding met dit referendum haar positie in de onderhandelingen met de Kroatische regering versterken. De datum van 28 juni is voor Serviërs van symbolische waarde, omdat op die dag de slag van 1389 tegen de Turken in Kosovo wordt herdacht. Toch houdt de keuze van die datum waarschijnlijk voornamelijk verband met het feit dat twee dagen later, op 30 juni, het mandaat van UNPROFOR in Kroatië verloopt. Tudjman heeft reeds gesteld dat hij alleen zal instemmen met een hernieuwde verlenging als UNPROFOR het recht krijgt uitvoering van het vredesplan desnoods gewapenderhand af te dwingen. Indien een dergelijke mandaatsuitbreiding niet tot de mogelijkheden zou behoren, dreigde Tudjman met hernieuwd Kroatisch militair geweld tegen de Serviërs. Dezen lijken met hun streven naar staatkundige vereniging met hun Bosnische volksgenoten definitief te onderstrepen dat een vergelijk met Kroatië onmogelijk is.

Volgens functionarissen van de Krajina is er in UNPA-west (west-Slavonië) sprake van infiltraties door Kroatische gewapende eenheden, die zich schuldig maken aan moord en brandstichting en vervolgens de UNPA weer verlaten, zodat zij niet door de Servische politie kunnen worden opgespoord. Wellicht betreft het een Servische poging om UNPROFOR aan te sporen tot een grondiger controle op de grenzen van de UNPA's. Anderzijds bestaat onder grote delen van de Kroatische bevolking onvrede met het feit dat de (weinige) in de Krajina achtergebleven Kroaten worden vervolgd door de Servische autoriteiten en dat de terugkeer van Kroatische vluchtelingen naar de UNPA's tot op heden onmogelijk is gebleken. Het is denkbaar dat de terroristische aanslagen verband houden met deze onvrede. Overigens is niet zeker dat de Kroatische autoriteiten bij deze aanslagen betrokken zijn;

het is denkbaar dat autonoom opererende strijdgroepen, bijvoorbeeld van de ultra-nationalistische HSP, hiervoor verantwoordelijk zijn.

Servië/Montenegro

De openbare aanklager in Servië heeft een verbod geëist van de Servische Vernieuwingspartij SPO. De leider van de SPO, Draskovic, werpt zich reeds geruime tijd op als de aanvoerder van de oppositie tegen Milosevic. Na het ontslag van federaal president Cosic vorige week riep hij op tot demonstraties, die uitliepen op een confrontatie met de oproerpolitie. Vervolgens is Draskovic gearresteerd en naar verluidt ernstig gewond. Een verbod op de SPO zou voedsel geven aan de beschuldigingen van Draskovic dat het ontslag van Cosic door de socialisten en nationalistten onder leiding van Seselj, die in het Servische en federale parlement informeel samenwerken, deel uitmaakt van hun streven om alle oppositie tegen hen onmogelijk te maken.

Er zijn speculaties dat Milosevic zelf het presidentschap van "Joegoslavië" op zich zou willen nemen met als doel zijn positie te versterken ten opzichte van zowel de oppositie als Seselj. Milosevic zou vrezen dat, indien hij zichzelf niet kandidaat stelt, Seselj of een van zijn medestanders tot president zou worden benoemd. Dit zou ten koste kunnen gaan van de machtsbasis van de socialisten. Het moet echter ernstig worden betwijfeld of Milosevic daadwerkelijk tot federaal president zal willen worden benoemd. Ten eerste zou dit inhouden dat hij zijn presidentschap van Servië zal moeten opgeven, omdat de federale grondwet niet toestaat dat de president tevens een ander openbaar ambt uitoefent. Bovendien is de positie van federaal president, die benoemd en ontslagen wordt door het parlement, veel kwetsbaarder dan zijn huidige, waarin hij in december j.l. in directe verkiezingen is gekozen voor een termijn van vijf jaar. Daarom wordt aangenomen dat Milosevic er de voorkeur aan zal geven een nauw aan hemzelf verwant politicus tot "Joegoslavisch" president te laten benoemen. In dat verband kan worden gedacht aan de voorzitter van de Socialistische Partij, Jovic, of de Servische minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic. Binnen dertig dagen na het ontslag van Cosic dient een nieuwe president te zijn aangewezen.

De Montenegrijnse minister van Buitenlandse Zaken Lekic heeft in een recent interview gepleit voor een "re-integratie" van voormalige Joegoslavische deelstaten. Als eerste voordeel noemde Lekic het herstel van de vooroorlogse economische betrekkingen, maar op langere termijn zou een dergelijke toenadering ook politiek beslag kunnen krijgen in de vorm van een statenbond of een "zeer elastische confederatie". Het voorstel van Lekic houdt vermoedelijk verband met de onvrede van Montenegro in de huidige "Joegoslavische" Federatie, waarin het zich ten achtergesteld voelt bij Servië. Bovendien hebben vele Montenegrijnen het gevoel door de internationale sancties te worden gestraft voor ontwikkelingen die met name in en door Servië zijn veroorzaakt. Het voorstel van Lekic zou niet alleen een verlichting van het internationale isolement van Montenegro kunnen bewerkstelligen, maar ook een verbetering van de economische situatie dichterbij kunnen brengen. Overigens is de suggestie van Lekic -zoals te verwachten viel- inmiddels verworpen door Tudjman. Deze verklaarde zich wel bereid tot normalisering van de betrekkingen met de andere voormalige Joegoslavische deelstaten, maar niet tot een nieuw, confederatief staatsverband. Naar verwachting zal Slovenië een soortgelijke opstelling kiezen.

Etnisch-Servische afgevaardigden in het Montenegrijnse parlement hebben minister van Binnenlandse Zaken Pejakovic ervan beschuldigd zijn ministerie te "zuiveren" van etnisch-Servische functionarissen en Montenegrijnen met een pro-Servische oriëntatie. Dit alles zou ten doel hebben het ministerie te "liberaliseren". Pejakovic heeft toegegeven dat in het ministerie een reorganisatie plaatsvindt, maar onderstreept dat de betreffende maatregelen niet tegen de Servische functionarissen gericht zijn. Ook deze melding onderstreept de groeiende frictie

[REDACTED]

tussen Servië en Montenegro. Zoals gemeld, uitte deze zich vorige week toen de Montenegrijnse president Bulatovic instemde met een reeds door de Servische leiding verworpen voorstel tot stationering van internationale waarnemers langs de grenzen tussen Bosnië-Herzegovina en "Joegoslavië".

Vorige week heeft in Novi Pazar, de hoofdstad van het district Sandzak, een protestbijeenkomst plaatsgehad. Deze was georganiseerd door de belangrijkste partij van de door Servië onderdrukte Moslim-meerderheid in dat district, de SDA. Deze onderhoudt nauwe banden met de gelijknamige partij van de Moslims in het naburige Bosnië-Herzegovina en zegt te streven naar afscheiding van Servië. Aanleiding tot de bijeenkomst was de arrestatie van een aantal "gewapende terroristen" in Sandzak, die volgens de Servische media aanslagen voorbereidden tegen "Joegoslavische" legereenheden in het district. De leider van de SDA, Ugjlanin, stelde echter tijdens de manifestatie dat de betreffende Moslims slechts wapens droegen om zich te beschermen tegen het leger, dat door hem werd omschreven als de "belangrijkste terroristische organisatie" in Sandzak. Deze melding geeft aan dat ook in Sandzak sprake is van toenemende etnische spanningen.

Conclusie/voorzicht

De maatregelen die de Veiligheidsraad het afgelopen weekeinde heeft genomen met betrekking tot de "beveiligde steden" in Bosnië-Herzegovina, zijn door de Bosnische regering ernstig bekritiseerd. Tot op heden zijn er geen indicaties dat de Bosnische Serviërs hun agressie tegen deze steden willen opgeven. Tegen deze achtergrond behoort een direct militair treffen tussen de Serviërs en UNPROFOR in de toekomst tot de mogelijkheden. Overigens is het, gezien het belang dat de Bosnische regering heeft bij een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict, ook niet uitgesloten dat zij incidenten zal uitlokken rond de "beveiligde steden" om zo'n betrokkenheid af te dwingen.

Nieuwe gevechten tussen Kroaten en Moslims in centraal-Bosnië lijken de anti-Servische militaire samenwerking steeds verder te ondermijnen. Er zijn zelfs nieuwe aanwijzingen voor tegen de Moslims gerichte militaire samenwerking tussen Serviërs en Kroaten. Gezien het feit dat deze bevolkingsgroepen feitelijk op één lijn zitten met hun denkbeelden omtrent de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina, is een voortzetting en intensivering van deze samenwerking, ten koste van het bondgenootschap tussen Moslims en Kroaten, waarschijnlijk.

De Serviërs uit de diverse delen van het voormalige Joegoslavië blijven streven naar staatkundige vereniging. De Bosnische en Kroatische Serviërs lijken nog vóór afloop van het UNPROFOR-mandaat voor Kroatië (30 juni) een nieuwe stap in die richting te willen zetten. Daarmee onderstrepen zij feitelijk dat een vergelijk met de Kroatische regering niet (meer) tot de mogelijkheden behoort. Tegen deze achtergrond neemt de kans toe dat laatstgenoemde zich gedwongen zal achten tot militaire maatregelen om haar gezag over de "Servische" gebieden te herstellen.

De belangrijkste Servische oppositiepartij SPO stelt dat het ontslag van federaal president Cosic en recente stappen om de SPO te verbieden, deel uitmaken van de pogingen van de nationalistisch/socialistische coalitie om de oppositie de kop in te drukken. De samenwerking in deze coalitie is echter niet vrij van spanningen. Tegen deze achtergrond is van belang wie tot opvolger van Cosic wordt benoemd.

Recente Montenegrijnse initiatieven onderstrepen eens te meer de onvrede die er in deze republiek heerst aangaande het staatsverband met Servië en de internationale sancties tegen "Joegoslavië". De Montenegrijnse regering is van Servische zijde beschuldigd van tegen de Serviërs gerichte maatregelen.